

GUSTAV VIGELANDS OPPVEKST

I MANDAL OG PÅ VIGELAND

Håkon Skaar (Lindesnes historielag) på Risøbank 24.10.23

Gustav Vigeland ble født i 1869 i det som i dag heter "Vigeland hus", og er en del av Vest-Agder-muséet.

Hans mor, Anna, var fra Mjunebrokka, Vigeland, og hans far, Elisæus, fra Opshus.

Han hadde en eldre bror, Thomas og to yngre brødre, Emanuel (som også skulle bli en kjent kunstner) og Julius.

Faren var en streng pietist, det meste var synd. Gustav forteller i sine memoarer at det alltid skulle være stille, og skulle noen for eksempel være så uheldig å miste en kniv på gulvet under middagen, som ble inntatt i fullstendig stillhet, var det som verden raste sammen!

Gustav var en redd liten gutt. Han var mye syk, og ble ofte bedt for i kirken. Noen ganger, når han var syk, fikk han reise til sin morfar i Mjunebrokka. Der likte han seg godt.

Han trivdes ikke på skolen. Det monotone holdt på å ta knekken på ham. På vei hjem fra skolen tok han ofte en omvei gjennom Furulunden, og der ble han opptatt av naturen og trærnes form.

Gutt sitter i treet og lytter

I 10-12 årsalderen fikk han også en litterær oppvåkning da han på skolen fikk høre Bjørnsons dikt "Det ligger et land mot den evige sne". En av skulpturene i Vigelandsparken viser ham som gutt sittende i et tre. Gustav fikk det nå bedre, men ikke hjemme.

I hjemmet forverret situasjonen seg da faren begynte å drikke, og interessere seg for andre jenter. Da tok Anna guttene med seg til Vigeland. Dette var Gustav fornøyd med. Morfaren hadde sett at han hadde et talent, og tok ham med opp til Herstøl der husmannen og treskjærereren Tarald Lauen bodde. Der fikk Gustav opplæring i treskjærerkunsten. Han leste også mye, og ble bl.a. veldig opptatt av gresk mytologi.

I hans memoarer kan man lese at han av og til besøkte sin far i Mandal, men han fikk sjokk da han så at huset og verkstedet var forvandlet fra pertentlighet til forfall, og berusede folk satt i ølstuen. Han bestemte seg for at han aldri mer ville tilbake.

Han leste mye om billedhuggere i Europa, og ville svært gjerne bli en selv. Men det krevde mye, og var nesten umulig. Han reiste 19 år gammel til Oslo for å oppsøke billedhuggeren Brynjulf Bergslien, men motet sviktet. Han drev rundt i Oslo uten penger eller mat. Men han hadde alltid bøker, og det gikk så langt at han la bokomslag i bløt og spiste dem for å stille sulten. Han holdt på å dø, men klarte da å karre seg til Bergslien med en bunke tegninger. Billedhuggeren så talentet hans, og tok ham inn i lære. Nå var Gustav kommet dit han ønsket, og han arbeidet iherdig. Han gikk også på tegneskole om kveldene. Der ble han ertet av de andre elevene fordi han alltid tegnet menneskene nakne. Men akkurat dette holdt han fast ved hele livet. Han ville ikke låse arbeidet til en bestemt tid.

I 1894 hadde han sin første separatutstilling. Den ble ikke godt mottatt, og medførte voldsomme overskrifter i avisene, som "Skremmende utstilling". Arbeidene hans var preget av alt han hadde opplevd og lest, og var nok for dystre for datidens publikum.

Men nå hadde han fått et navn, fikk stipend, og kunne reise ut i verden. Han studerte alt han kom over, og kom tilbake med mange inntrykk.

Men han trengte penger, og ble i 1898 engasjert i utsmykningen av Nidarosdomen i Trondheim. Der laget han 44 figurer, men ble etter hvert så lei at han i sine memoarer skrev om Nidarosdomen: "Gid den falt ned!"

Ved Nidarosdomen ligger et museum der hans relieff "Helvete" henger den dag i dag.

I 1899 hadde han en ny separatutstilling som fikk veldig god kritikk. Han hadde begynt å lage byster, og fikk etter dette mange nye oppdrag.

I 1921 inngikk han en kontrakt med Oslo kommune om å få oppført atelier og bolig som skulle bli museum etter hans død. I kontrakten ga han kommunen alle sine gipsmodeller, skulpturer, tegninger og tresnitt, samt originalmodellene av alt han i fremtiden kom til å skape.

I 1928 kjøpte han eiendommen på Breime. Han hadde mange damer: bl.a. Inga Syvertsen som han bodde sammen med i 20 år, inntil han ga henne sparken som husholderske og flyttet sammen med 19 år gamle Ingerid Vigeland. Her begynte han å lage tresnitt.

Han var slettes ikke alltid snill. Han avviste mange, bl.a. sine egne barn. Han skapte skulpturer som viste gode relasjoner, men klarte ikke selv å leve i det. Han kunne være en sjarmør, men hadde også et voldsomt temperament, og han falt ut med mange.

Han fikk ikke selv oppleve den offisielle åpningen av Vigelandsparken i 1950. Han døde i 1943.

Ref. Eva Saanum